

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Алексееенко-Лемовська Людмила Владиславівна
Кандидат педагогічних наук, доцент,
т.в.о. начальника управління Державної служби
якості освіти у Київській області,
64178171@gmail.com

Політика України, спрямована на зміцнення незалежності, демократизації, ринкових перетворень і на входження у світове співтовариство цивілізованих держав, спонукає до суттєвої реорганізації чинної системи професійної підготовки майбутнього фахівця туристичної галузі всіх етапах безперервної освіти.

Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця туристичної галузі тісно пов'язана з розвитком науки. У сучасних умовах її вивчають у процесі дослідження змісту і структури фахової діяльності; виявляють шляхи вдосконалення освітнього процесу при вивченні дисциплін професійного циклу. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» передбачає перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, формування мережі вищих навчальних закладів, здатної за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типами, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняти інтереси особи, потреби кожного регіону і держави у кадрах [1]. Стратегічні орієнтири передбачають модернізацію національної системи освіти, яка має бути максимально цілеспрямованою на якість результатів професійної підготовки.

У психолого-педагогічній літературі професійно-педагогічну підготовку розглядають як складний вид творчої практичної роботи. Освітній процес являє собою керовану динамічну систему, що складається з взаємопов'язаних елементів, які забезпечують цілеспрямовану, поетапну і планомірну діяльність по організації освітньої взаємодії, досягнення освітніх цілей та результатів [3]. Необхідність розроблення й оновлення фундаментальних аспектів теорії та методики організації професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму підтверджується нормативно-законодавчою базою України [3, 4, 6].

Зміст професійно-педагогічної підготовки, її організаційні форми та механізми, специфіку навчальної діяльності студентів науковці досліджують в роботах соціологічного напрямку (В.Т. Лісовській, Ю.І. Леонавічюс); з'ясовують психологічні

особливості студентів, визначувані процесом професійної підготовки у закладі вищої освіти (М.І. Дьяченко, Л.І. Кандибовіч, Н.М. Пейсахов, В.А. Семіченко). В педагогічному аспекті проблемам професійної підготовки у вищій школі присвячено значну кількість робіт, направлених на дослідження різноманітних її аспектів: організації освітнього процесу (С.І. Архангельській, А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанській, В.П. Беспалко, О.В. Глузман та ін.), обґрунтуванню необхідності внесення інтеграційного підходу в навчальний процес (І.А. Зязюн, С.У. Гончаренко), загальнопедагогічній підготовці студентів (О.О. Абдулліна, Л.Г. Коваль, Н.Г. Ничкало). Значна кількість досліджень присвячена питанням формування особистості в процесі навчання у закладі вищої освіти (Г.А. Балл, В.А. Моляко, К.К. Платонов, Б.А. Федорішин).

Науковець Т.Ю. Дудка зазначає, що галузь туризму залишається однією із найбільш високоприбуткових і динамічних галузей. Добробут держави, регіональне зростання прямо пропорційно залежить від того, наскільки продуктивно розвивається туризм. І першопочатково у професійній підготовці майбутніх менеджерів туризму слід правильно розставити педагогічні акценти. Вони повинні стосуватися цілої низки вузькопрофесійних завдань, які повинні бути практично орієнтованими [2]. Вчені досліджують напрями та етапи підготовки майбутніх фахівців туристичної індустрії до професійної самореалізації, висвітлюють сучасний стан професійної підготовки фахівців для туристичної галузі у вищій та професійно-технічній школі [5, 7].

Удосконалення вищої освіти в Україні вимагає відповідних змін у системі професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця галузі туризму. У словникових джерелах поняття «підготовка» тлумачиться по-різному: як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії; як процес повідомлення відповідних знань і вмінь; формування та збагачення настанов, знань і вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань; як «запас знань, отриманий будь-ким»; запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання, практичної діяльності (за кінцевим результатом процесу) [6].

Енциклопедія професійної освіти визначає «підготовку» як загальний термін стосовно прикладних завдань освіти, коли передбачається засвоєння певного соціального досвіду з метою його подальшого застосування під час виконання специфічних завдань практичного, пізнавального або навчального характеру. Смісл поняття «підготовка» розкривається у двох його значеннях: як навчання, тобто, як деякий спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань, та як готовність, під чим розуміється наявність компетенції, знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань [6].

Підготовка спеціалістів у вищій школі, в традиційному розумінні, є процесом формування професійної компетенції, яка, разом з предметними знаннями, включає в себе психологічну та соціально-психологічну готовність особистості до майбутньої діяльності. Зокрема, професійна компетентність визначається як єдність теоретичної та практичної готовності педагога до здійснення фахової діяльності (О. Бодальов, В. Введенський, Н. Нікітіна). Професійно-педагогічна підготовка у словникових джерелах визначається як «система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності» [6]. В роботах усіх авторів у тлумаченнях «професійної підготовки» особливо наголошується на певних знаннях та вміннях. Обсяг психолого-педагогічних та фахових знань, загальних і спеціальних, ступінь їх усвідомлення, засвоєння і закріплення в практичних діях – вміннях, - приймаються дослідниками як основні складові прояву готовності до професійної діяльності.

На основі аналізу різних підходів до проблеми дослідження, професійну підготовку майбутніх туризмологів можна визначити як процес формування у студентів сукупності науково-педагогічних знань, професійних умінь, навичок, а також якостей особистості. Результатом підготовки є готовність майбутніх фахівців.

Підготовка майбутніх туризмологів у закладі вищої освіти ґрунтується на двох, пов'язаних між собою, напрямках: оптимізація якості навчання (опанування великим обсягом знань: фундаментальних, базових і спеціальних, професійно значущих; розвиток умінь, навичок; формування духовності, рис характеру, властивостей особистості); підвищення ефективності виховного процесу (використання традиційних та інноваційних форм навчання).

Питання професійної підготовки фахівців галузі туризму в умовах університетської освіти в сучасний період є актуальним. Різні аспекти професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця галузі туризму продовжують активно розроблятися. До актуальних і перспективних проблем належить підвищення якості освіти. Фахова, спеціальна і гуманітарна підготовка майбутнього фахівця галузі туризму зумовлює високий рівень його соціальної зрілості, освіченості, культури. Професійно-педагогічна підготовка має бути обов'язково поєднана з глибоким знанням, розумінням сутності суспільства і людини, їх взаємозв'язку в процесі розвитку.

Важливе значення в професійній підготовці мають світоглядні позиції. У формуванні самосвідомості, особистих поглядів і переконань майбутнього фахівця галузі туризму, його духовності і практичного самовизначення є філософська світоглядна основа.

Науковий світогляд дає змогу майбутньому фахівцю галузі туризму правильно визначити своє місце в сучасному суспільстві; усвідомити сенс і мету свого життя; виробити відповідну життєву позицію; сформувати вміння і навички логічного і творчого мислення для розв'язання життєво важливих проблем і завдань; орієнтуватися на найвищі загальнолюдські цінності і ідеали. Визначення змісту освіти пов'язано з розглядом навчального предмета як форми, засобу, компоненту або результату навчальної та професійної діяльності. На основі сучасних досліджень психологічної науки і методичних досліджень учені визнали, що навчальний матеріал потрібно розглядати, спираючись, насамперед, на логіку опанування відповідної діяльності.

Розроблений на підставі логіки навчання цільової діяльності, зміст освіти стає методологічним і методичним засобом досягнення проміжної і кінцевої мети підготовки майбутніх спеціалістів. Згідно з принципом системності потрібно комплексно підходити до визначення змісту підготовки майбутнього фахівця галузі туризму у закладі вищої освіти. Зміст кожної дисципліни слід розглядати як органічну частину цілісного змісту всебічної підготовки і спеціаліста певного профілю. Цикл гуманітарних дисциплін у закладі вищої освіти інтегрує сукупність усіх тих питань, які можна умовно назвати людинознавчим. Загальна професійна підготовка виконує важливі соціальні і професійні функції: забезпечує розвиток загальної і професійної культури майбутніх фахівців галузі туризму, професійно значущих якостей. Це системоутворююча основа професійної підготовки фахівця будь-якого рівня.

Зміст професійної підготовки включає інваріантну і варіативну частину, які утворюють певну сукупність, яка відзначається цілісністю. Інваріантну (обов'язкову) частину складають: фундаментальні знання, технологічні знання та професійні вміння. Варіативна частина передбачає врахування особливостей профілю наукової підготовки, особистісних інтересів і схильностей. Підготовка студентів у вітчизняних університетах у наш час охоплює три блоки дисциплін: загальнокультурний (гуманітарний блок), який надає можливість майбутньому фахівцю галузі туризму усвідомити себе в контексті загальної культури, зрозуміти свою роль у передачі соціального досвіду, дає глибоку людинознавчу підготовку; блок спеціальної підготовки, що озброює студента фаховими знаннями як засобом і змістом його професійної взаємодії; блок комунікації, який реалізує функції переводу цінностей в інструментальні еквіваленти і сприяє виявленню гуманістичного змісту, дозволяє наблизити абстрактні, задані на загальнотеоретичному рівні, цінності до конкретних умов.

Теоретична і практична готовність майбутнього фахівця галузі туризму виявляється в узагальненому вмінні професійно мислити.

У державі повинен здійснюватися постійний контроль за рівнем якості освіти й професійної підготовки фахівців. Враховуючи це, особливої актуальності набуває проблема моніторингу якості освіти. Ключовими моментами в моніторингових процедурах є стандартизація (створення стандартів, еталонів), одержання нової інформації у процесі оцінювання явищ і об'єктів. Відповідно до принципу автономії закладів вищої освіти, основна відповідальність за забезпечення якості покладається на сам заклад вищої освіти.

Отже, професійно-педагогічну підготовку студентів до фахової діяльності пов'язуємо з формуванням готовності до певного виду діяльності, як її кінцевим результатом. Професійна підготовка майбутнього фахівця галузі туризму - це процес навчання студентів з дисциплін указаних блоків, у науково-дослідній і навчально-практичній роботі, процес набуття професійних знань і формування професійних умінь в умовах розвитку і саморозвитку особистості. Усі дисципліни в комплексі повинні визначати професійну спрямованість. Все це ставить нові, більш високі вимоги до професійної підготовки майбутніх вихователів. Навчання у вищому навчальному закладі повинно забезпечувати як професійний, так і особистісний розвиток спеціаліста, бути орієнтованим на формування його творчої особистості.

Література

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). – К., 1994. – 62 с.
2. Дудка Т.Ю. Сучасні аспекти професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності туристичного профілю. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Освіта та наука: пам'ятаючи про минуле, творимо майбутнє», 23-25 вересня 2020 року, – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, 2020. – С. 80-82.
3. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради України. 2017. № 49. Редакція від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
4. Закон України «Про туризм». Відомості Верховної Ради України. 1995 (зі змінами). № 31. Редакція від 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Колесник Т.Г. Етапи підготовки майбутніх фахівців з туристичного обслуговування до професійної самореалізації. Innovative views of young scientists. Педагогіка, психологія та соціологія. № 4, 2016. С. 19-26.
6. Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку : [електронне видання] : матеріали доп. Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 23–24 жовт. 2014 р.) / голова редкол. С.В. Мельниченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 418 с.